

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาระบบกลไกการประกันคุณภาพภายในของสถานรับเลี้ยงเด็กอำเภอเมืองเชียงใหม่ ดังนี้

1. การบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็ก
 - 1.1 ความหมายและความสำคัญของสถานรับเลี้ยงเด็ก
 - 1.2 การบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็ก
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของระบบกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา
3. หลักและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกลไกการประกันคุณภาพภายใน
4. มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย
5. มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ
 - 5.1 ความเป็นมาและความสำคัญของมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ
 - 5.2 มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติและตัวบ่งชี้
 - 5.3 มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติกับระบบประกันคุณภาพ
 - 5.4 การประเมินคุณภาพภายในของศูนย์เด็กเล็ก
 - 5.5 การเชื่อมโยงมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติกับตัวบ่งชี้การประเมินของ สมศ.
 - 5.6 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก
6. การสนทนากลุ่ม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็ก

การบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็ก มีลักษณะการดำเนินงานภายในองค์กรเช่นเดียวกับการบริหารขององค์กรทั้งรัฐบาลและเอกชนทั่วไป ผู้บริหารจึงต้องสร้างความตระหนักและนำหลักการด้านการบริหารมาใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งขอเสนอแนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเป็นพื้นฐานดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายและความสำคัญของสถานรับเลี้ยงเด็ก

สถานรับเลี้ยงเด็ก หมายถึง ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ศูนย์เด็ก สถานพัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ หรือชื่อที่เรียกเป็นอย่างอื่น เป็นสถานที่ดำเนินการเลี้ยงดูเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี (5 ปี 11 เดือน 29 วัน) โดยได้รับการอนุญาตให้จัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และผู้ดำเนินการทำการจัดประสบการณ์เรียนรู้ส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็กปฐมวัย ถือเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, 2556 : 48)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสม ตามวัย ตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้นระยะเวลาการจัดการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการศึกษาและพัฒนาตามวัยแต่ละช่วงอายุ สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในการจัดประสบการณ์พัฒนา ให้เด็กพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553 : 6)

สถานรับเลี้ยงเด็กจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต การพัฒนาเด็กให้ได้รับความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ - อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นับเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องตระหนักและให้ความสนใจ เพื่อให้สถาบันที่รับผิดชอบในการดำเนินงานจัดการศึกษาแก่เด็กระดับนี้สามารถพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเหมาะสมกับวัย

จากการศึกษาความหมายและความสำคัญของสถานรับเลี้ยงเด็ก สรุปได้ว่า สถานรับเลี้ยงเด็ก ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ศูนย์เด็ก สถานพัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ หรือชื่อที่เรียกเป็นอย่างอื่น เป็นสถานศึกษาที่ดำเนินการเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ - อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี

การบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็ก

การบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็ก มีข้อควรคำนึงว่าด้วยขอบข่ายของงานสายการบังคับบัญชาและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องบริหารจัดการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยจะต้องจัดให้มีการประเมินตนเองทุกปี เพื่อตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานรับเลี้ยงเด็ก ดังนั้นเพื่อให้สถานรับเลี้ยงเด็กสามารถให้การดูแล และพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพได้ มาตรฐาน ควรพิจารณาจัดแบ่งงานที่จะต้องปฏิบัติในการบริหารจัดการให้ครอบคลุมลักษณะงานทุกด้าน ในฐานะที่สถานรับเลี้ยงเด็กเป็นสถานที่ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างทรัพยากรที่ทรงคุณค่า ถือเป็นภารกิจที่สำคัญที่จะต้องจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กเล็กในชุมชนท้องถิ่นให้มีความพร้อมและมีศักยภาพตามวัยและได้มาตรฐาน ซึ่งการดำเนินงานสถานรับเลี้ยงเด็กแบ่งมาตรฐาน ออกเป็น 6 ด้าน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553 : 4 - 52) ดังนี้

1. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการสถานรับเลี้ยงเด็ก ประกอบด้วย การกำหนดให้มีผู้บริหารและกรรมการดำเนินงานที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ทำหน้าที่ในการบริหารงานบริหารทั่วไป งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงิน และพัสดุ เป็นต้น
2. มาตรฐานด้านบุคลากร ประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสำหรับสถานรับเลี้ยงเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านบุคลากร และการบริหารจัดการ เช่น คุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรต่าง ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าสถานรับเลี้ยงเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ตลอดจนผู้ทำความสะอาดสถานรับเลี้ยงเด็ก
3. มาตรฐานด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ว่าด้วยเกณฑ์ขั้นต่ำในการใช้อาคารสถานที่ การออกแบบ และการป้องกันอันตรายหรือความเสี่ยงในการใช้อาคารสถานที่
4. มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร เป็นการกำหนดมาตรฐาน ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร เพื่อพัฒนาให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 12 ประการ มีคุณลักษณะตามวัชรบถ้วน (ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา) กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ ตลอดจนการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็ก
5. มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน เป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับสถานรับเลี้ยงเด็ก ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน เช่น การประชุมชี้แจงให้ราษฎรในชุมชนทราบถึงประโยชน์และความจำเป็นของการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การจัดให้มีกองทุนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมจากชุมชน หรือประชาคมในท้องถิ่น

6. มาตรฐานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อให้สถานรับเลี้ยงเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานในการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยอย่างครอบคลุม กว้างขวาง เป็นพื้นฐานของการศึกษา เพื่อพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพ สถานรับเลี้ยงเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้ง หัวหน้าสถานรับเลี้ยงเด็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับภาค

การบริหารจัดการสถานรับเลี้ยงเด็ก อิงตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 5 ด้าน ได้แก่ (1) การบริหารงานอย่างเป็นระบบ (2) การบริหารจัดการบุคลากร (3) การจัดสภาพแวดล้อมของสถานรับเลี้ยงเด็ก (4) มาตรการด้านความปลอดภัยของสถานรับเลี้ยงเด็ก และ (5) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, 2555 : 3-4) อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 5 มาตรา 39 ได้ระบุอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ ซึ่งกล่าวถึง การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง การกระจายอำนาจลงสู่สถานศึกษามี 4 ด้าน คือ การบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553 : 29 - 33) ดังนี้

1. ด้านวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา และการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. ด้านงบประมาณ ได้แก่ การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วแต่กรณี การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงิน ตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา การวางแผนพัสดุ การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่กรณี การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ การจัดหาพัสดุ การควบคุมดูแลบำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน การเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน การนำเงินส่งคลัง การจัดทำบัญชีการเงิน การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

3. ด้านการบริหารงานบุคคล ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลัง การจัดสรรอัตรากำลัง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน การลาทุกประเภท การประเมินผลการปฏิบัติงาน การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ การออกจากราชการ การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาตการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

4. ด้านการบริหารทั่วไป ได้แก่ การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การวางแผนการบริหารงานการศึกษา งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การดำเนินงานธุรการ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การทัศนศึกษา งานกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร

หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น การรายงานผลการปฏิบัติงาน การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

จากการศึกษาการบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็ก สรุปได้ว่า การบริหารงานสถานรับเลี้ยงเด็ก หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมบริหารจัดการทุกด้านภายในสถานรับเลี้ยงเด็ก โดยผู้บริหารเป็นผู้กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ การวางแผนการทำงาน การจัดการศึกษา ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป เพื่อขับเคลื่อนสถานรับเลี้ยงเด็กอย่างมีคุณภาพ สร้างความมั่นใจให้กับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานรับเลี้ยงเด็ก

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา

การบริหารสถานศึกษาทุกระดับ ต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษา หมวด 3 มาตรา 48-51 เช่นเดียวกับการบริหารสถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งต้องอาศัยมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งชาติ ซึ่งรับผิดชอบเด็กในวัยเดียวกันมาใช้เป็นเกณฑ์กำกับมาตรฐานในที่นี้ ขอเสนอแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาที่จะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ตามลำดับดังนี้

ความหมายและความสำคัญของระบบกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐาน คุณภาพการศึกษาและกระบวนการตรวจสอบ หรือการประเมินว่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพศึกษามากน้อยเพียงไร (Murgatroyd and Morgan, 1994 : 45)

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างระบบควบคุมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานทั้งทางด้านกระบวนการบริหารจัดการ การเรียนการสอน ตลอดจนการดำเนินการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาเอง (วีระศักดิ์ เชื้อเจ็ดคน, 2550 : 8) และเป็นการบริหารจัดการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามภารกิจปกติของสถานศึกษาในเชิงรุก ที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา โดยอาศัยการวางแผน เตรียมป้องกันปัญหา กระบวนการวิเคราะห์ประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ การนิเทศติดตามผล กำกับดูแลและตรวจสอบทบทวนคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (เรืองพร จับใจนาย, 2550)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 6 มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและ

สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน (Internal Quality Assurance) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 6 มาตรา 49 กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 5 ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่าระบบกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานและกระบวนการตรวจสอบกิจกรรมการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา หลักสูตรการศึกษา และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา โดยบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง และสังคมทราบว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น ๆ บรรลุเป้าหมายคุณภาพตามจุดมุ่งหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงไร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หลักการ และแนวการจัดการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553) โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นคนเก่ง มีความรู้ความสามารถ และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการบริหารจัดการทำงานที่เน้นคุณภาพ เป็นการทำงานอย่างเป็นระบบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยสถานศึกษาจะต้องมีการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง และรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

ทุกปี และได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อชี้จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา ให้สถานศึกษาได้พัฒนาคุณภาพต่อไป

วิธีการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดให้สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต้องมีการดำเนินงาน 8 ประการ โดยเริ่มนับตั้งแต่ 1) กำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) ดำเนินงานตามแผน 5) ติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) ประเมินคุณภาพภายใน 7) จัดทำรายงานประจำปีเสนอบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนถึง 8) มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนเป็นวัฒนธรรมขององค์กรที่ยั่งยืน

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาเป็นการกำหนดความคาดหวังให้ชัดเจนต่อครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา หากไม่มีมาตรฐาน สาธารชนจะไม่ทราบว่าสาระสำคัญที่แท้จริงของการจัดการศึกษาอยู่ที่ใด คุณภาพคนที่ชาติต้องการเป็นอย่างไร การจัดการเรียนการสอนปัจจุบันต้องไปในทิศทางใด คุณภาพการจัดการศึกษาแต่ละแห่งมีจุดเด่น จุดควรพัฒนาในเรื่องใดบ้าง เนื่องจากไม่มีเครื่องชี้วัดเทียบเคียง ทำให้ขาดการรับผิดชอบต่อสาธารณชน (Accountability) การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาทำให้สถานศึกษาต้องถือเป็นการรับผิดชอบต่อจะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน คุณภาพครูที่ต้องจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน คุณภาพการบริหารจัดการ ตลอดจนคุณภาพด้านการจัดสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ การสร้างอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และการมีกิจกรรม โครงการที่ส่งเสริมที่สนองค่านิยมของชาติ นอกจากนี้มาตรฐานยังเป็นแนวทางให้สาธารณชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้การสนับสนุน ส่งเสริมสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้ เพื่อให้คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปตามความคาดหวังของชุมชน

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นระบบกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและสร้างความมั่นใจได้ว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ดังนั้นจึงมีหลักในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา 3 ประการ คือ การกระจายอำนาจ การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำงาน และความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 : 3 - 6)

1. การกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยให้สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหาร รวมถึงการตัดสินใจดำเนินงาน ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร

และทรัพยากร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และให้อิสระแก่ผู้สอนในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร ตลอดจนให้สถานศึกษาสามารถปรับปรุงตนเอง รับผิดชอบ และจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ความต้องการของชุมชน และสังคมให้มากที่สุด

2. การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Participation) โดยให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ปุชนิยบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ/คณะทำงานของสถานศึกษา ร่วมกันคิด คัดเลือก สนับสนุน ส่งเสริม และติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา ตลอดจนร่วมภาคภูมิใจ ในความสำเร็จของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาโดยรวม

3. การแสดงภาระรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) โดยสถานศึกษาและ คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกันกำหนดเป้าหมาย (Goals) และจุดเน้นที่ต้องการพัฒนา (Focus Areas) เช่น ภายในช่วง 3 ปีนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ต้องสูงขึ้นจากฐานเดิม ร้อยละ 5 - 10 หรือในปีการศึกษาหน้าผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างคล่องแคล่ว หรือภายใน 2 ปี สถานศึกษาจะต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับเรื่องการรักษาระบบนิเวศ เป็นต้น

จากเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาดังกล่าว มีการร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา (School Improvement Plan) เลือกยุทธศาสตร์การพัฒนาให้เหมาะสมและสามารถทำให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาจะต้องประชาสัมพันธ์ เป้าหมายและจุดเน้นที่ต้องการพัฒนา ตลอดจน แผนพัฒนาสถานศึกษาให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ ทั้งเพื่อเป็นสัญญาประชาคม และเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีทิศทางการทำงานที่ชัดเจนสู่เป้าหมายเดียวกัน

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีกระบวนการดำเนินการที่สัมพันธ์กัน 3 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุถึง มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ (ทั้งระดับชาติ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัย ระดับเขตพื้นที่ การศึกษา หรือระดับสถานศึกษาที่กำหนดขึ้นเพิ่มเติมตามบริบทหรือเอกลักษณ์ของสถานศึกษา) หัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ คือ การสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงความจำเป็นของการทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานอย่างมีระบบ และทุกคนต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะปรับปรุงการทำงานอย่าง ต่อเนื่อง จัดทำข้อมูลสารสนเทศในส่วนที่รับผิดชอบ ใช้ข้อมูลสารสนเทศนั้นให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนางานเป็นประจำ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดหมวดหมู่ข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็น ระบบการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุถึงมาตรฐานที่กำหนดนั้น ต้องมีการจัดทำแผน ยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) ที่ทุกกิจกรรม / โครงการ / งานมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การยกระดับ

คุณภาพผู้เรียนทุกด้าน มีการพัฒนาด้านปัจจัยให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สรรหาให้เพียงพอ คู่มือครูทำให้ใช้ได้อยู่เสมอและปลอดภัยในการใช้ ประการสำคัญต้องมีระบบและกลไกการปฏิบัติงานตามแผน รวมทั้งติดตามกำกับการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. การติดตามตรวจสอบคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน กำกับ ติดตามความก้าวหน้า และยืนยันการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายและบรรทัดฐานมาตรฐานที่กำหนด โดยการติดตามตรวจสอบคุณภาพ สามารถดำเนินงานในแต่ละระดับ ได้ดังนี้

2.1 การติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาดังคณะทำงานขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ การดำเนินงาน/โครงการ ตลอดปีการศึกษาทั้งด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอน คุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ จัดทำเป็นระบบข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาได้ทันที และเป็นข้อมูลสำหรับประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาได้

2.2 การติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบสถานศึกษา เพื่อให้การส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพไปสู่เป้าหมายตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ สถานศึกษาทุกแห่งควรได้รับการติดตามตรวจสอบคุณภาพจากเขตพื้นที่การศึกษา สำหรับสถานศึกษาที่มีความเข้มแข็งเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยกย่องสถานศึกษาที่มีรูปแบบการพัฒนาที่ดีให้เป็นตัวอย่างแก่สถานศึกษาแห่งอื่นได้ ส่วนสถานศึกษาที่มีคุณภาพผู้เรียนต่ำหรือมีแนวโน้มต่ำลง อันเนื่องมาจากปัญหาต่าง ๆ เขตพื้นที่การศึกษาควรตั้งคณะทำงานเข้าไปช่วยเหลือสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะ เขตพื้นที่การศึกษาต้องทำรายงานติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทราบด้วย

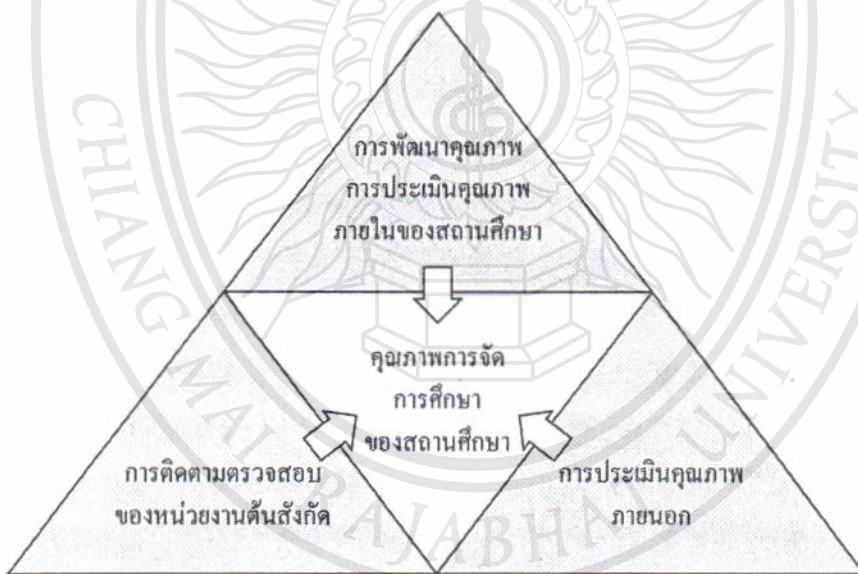
2.3 การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมระดับประเทศ โดยหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการกำหนดคน โยบาย เพื่อส่งเสริม สนับสนุนและผลักดันให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กำหนดมาตรฐานเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพสถานศึกษาให้บริหารและจัดการการศึกษาได้อย่างเต็มที่

3. การประเมินและรับรองคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนที่เกี่ยวข้องกันดังนี้

3.1 การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาในข้อ 2.1 สถานศึกษานำข้อมูลสารสนเทศมาประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด (ตามระดับการศึกษาที่จัด ซึ่งหมายถึง มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย) จัดทำเป็นรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา รายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และรายงานต่อสาธารณชน

3.2 การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษา การประเมินในส่วนนี้เป็นการดำเนินงานโดยองค์กรภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่ประเมินและให้การรับรองว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในทุกๆ 5 ปี ผลจากการประเมินในภาพรวม จะนำเสนอรัฐบาล เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ การกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อให้ทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ

การดำเนินการทั้ง 3 ประการ เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการติดตามตรวจสอบคุณภาพ สามารถดำเนินการได้ทั้งในส่วนการพัฒนาคุณภาพและการประเมินคุณภาพ

ภาพที่ 2.1 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา
ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549 : 6)

จากมาตรา 47 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 6 มาตรา 47 ที่กำหนดว่า ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงนั้น ได้นำไปสู่การจัดทำกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2546 และมีการปรับปรุงใหม่โดยรวมระบบการประกันคุณภาพภายในขององค์กรหลักที่รับผิดชอบการศึกษาในแต่ละระดับ(การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษา) และระบบการประกันคุณภาพภายนอกเข้าด้วยกัน โดยในส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ซึ่งรวมถึง การศึกษาปฐมวัยด้วย) นั้น ระบุว่าให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หลักการ และแนวการจัดการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่เน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาเป็นการกำหนดความคาดหวังให้ชัดเจนต่อครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา หลักในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา 3 ประการ คือ การกระจายอำนาจ การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำงาน และความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้

หลักและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกลไกการประกันคุณภาพภายใน

การประเมินคุณภาพภายใน (Internal Quality Assessment) เป็นระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนด โดยสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด ต้องดำเนินการให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการประเมินคุณภาพภายในเป็นกระบวนการประเมินคุณภาพ การศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การประเมินคุณภาพภายในกระทำโดยบุคลากร ในหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ช่วยในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ถือเป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงานของตนเอง (Self Evaluation) โดยประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเอง และพร้อมที่จะได้รับการประเมินคุณภาพจาก หน่วยงานต้นสังกัด และการประเมินจากหน่วยงานภายนอกอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 7)

ระบบกลไกการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าสถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถทำให้เด็กเป็นประชากรที่มีคุณภาพ เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข (สม โภชน์ หลักฐาน, 2548 : 3)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา อันนำไปสู่การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาและเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคนในสถานศึกษาต้องรับรู้ และปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้บรรลุถึงเป้าหมายคือมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดขึ้น

การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ทุกสถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อันประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล และการปรับปรุงการดำเนินการ โดยสถานศึกษาต้องจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการที่กำหนด ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาและเป้าหมาย ปรัชญา ธรรมเนียมสถานศึกษา กำหนดระยะเวลาการดำเนินการที่ชัดเจน ติดตามผลการทำงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการดำเนินงาน เน้นการประสานงานและการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง บุคลากรของหน่วยงานองค์กรต่างๆ ของชุมชน มีการจัดทำผลรายงานผลการประกันคุณภาพภายในเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสาธารณชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 6, 11) มีผู้ให้ความหมายระบบกลไกการประกันคุณภาพภายใน ดังนี้

ระบบกลไกการประกันคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานที่ต้องการ เป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายและวิธีการ ลงมือทำตามแผนในทุกขั้นตอน มีการบันทึกและติดตามตรวจสอบผลงาน หาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงแล้วร่วมกันปรับปรุงแผนงานนั้นๆ โดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 9)

ระบบกลไกการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กระบวนการประเมินผลและติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือโดยหน่วยงานในสังกัดมีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น (รุ่ง แก้วแดง, 2544: 104)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 7-11) พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 กล่าวว่า ระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ระบบการ ประเมินผล และการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา นั้น สถานศึกษาจะต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ บริหารและการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงหลักและกระบวนการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2554 : 8) ดังต่อไปนี้

1. หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามี 3 ประการ ดังนี้

1.1 จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหาย โดย เป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

1.2 การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1.1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพ การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคน ใน สถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดย สถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผนตรวจสอบ ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการ พัฒนาคุณภาพการทำงาน

1.3 การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด เป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผลพัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้ สถานศึกษามีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียน ได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของ ผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

2. กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประกันคุณภาพ มี 3 ขั้นตอน คือ

2.1 การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถาน- ศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

2.2 การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

2.3 การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับกระทรวง

3. กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

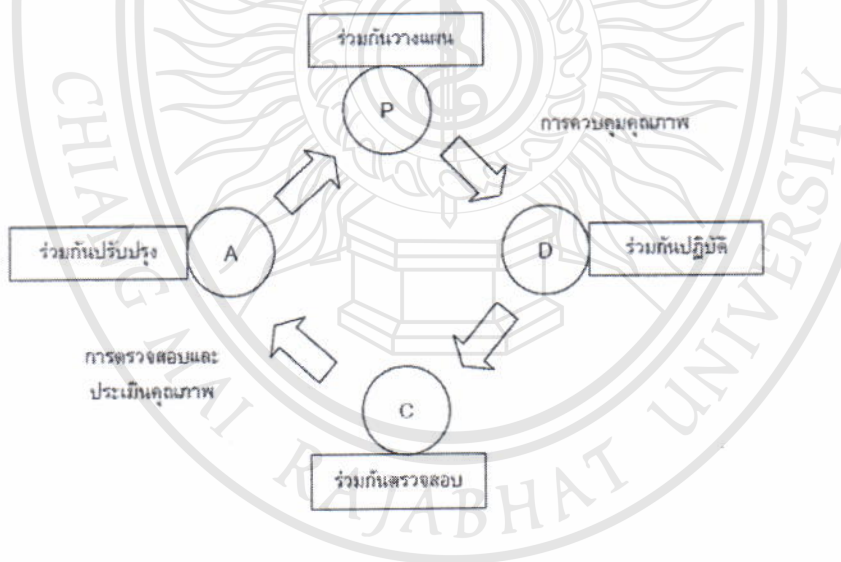
3.1 การร่วมกันวางแผน (Plan)

3.2 การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Do)

3.3 การร่วมกันตรวจสอบ (Check)

3.4 การร่วมกันปรับปรุง (Act)

เมื่อพิจารณากระบวนการการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประเมินคุณภาพและแนวคิดของการบริหารแบบครบวงจรจะเห็นว่ามีคุณสมบัติคล้องกัน ดังนี้

ภาพที่ 2.2 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดของการประเมินคุณภาพและการบริหารแบบครบวงจร

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 10)

จากภาพการควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพคือกระบวนการบริหาร เพื่อพัฒนาตามหลักการบริหาร โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผนและ

ดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพให้เป็นที่น่าพอใจและมาตรฐาน การศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบ เพื่อพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพให้เป็นที่น่าพอใจและมาตรฐานการศึกษาเมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบ ตนเองแล้วหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและต้นสังกัดเข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพ เพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีความมุ่งมั่น และ เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

4. ขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน การดำเนินการ ประกันคุณภาพภายในตามกระบวนการที่กล่าวแล้ว มีแนวทางและ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นการเตรียมการ ซึ่งการเตรียมการที่มีความสำคัญ คือ

1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยต้องตระหนักถึงคุณค่าของการ ประกันคุณภาพภายในและการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะจัดทำภารกิจที่เข้มงวดทำความเข้าใจโดยใช้บุคลากร ภายในสถานศึกษาหรือวิทยากรมืออาชีพจากภายนอก โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้มี โอกาสเข้าร่วมประชุมรับทราบพร้อมกัน และต้องพัฒนาความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ ภายในให้บุคลากรทุกคนเกิดความมั่นใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพ ด้วยการจัดประชุมเชิง ปฏิบัติการ โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการในแต่ละปี ต่อมาเน้นเนื้อหาการกำหนดกรอบและแผนการประเมิน การสร้างเครื่องมือประเมินและการ รวบรวมข้อมูล ในช่วงท้ายเน้นเรื่องเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการประเมินการ เขียนรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Study Report)

1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบในการประสานงาน กำกับดูแล ช่วยเหลือสนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงเป็นทีม โดยการตั้งคณะกรรมการควร พิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหารซึ่งฝ่ายที่รับผิดชอบงานใด ควรเป็นกรรมการผู้รับผิดชอบ การพัฒนาและประเมินคุณภาพงานนั้น

2. ขั้นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน

2.1 การวางแผน (P) จะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้สำหรับแผนต่างๆ ที่ควรจัดทำคือ แผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรซึ่ง สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา แผนการประเมินคุณภาพและแผนงบประมาณ เป็นต้น

2.2 การปฏิบัติตามแผน (D) ซึ่งในขณะดำเนินการต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติม ตลอดเวลาและผู้บริหารควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข

จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติ กำกับ ติดตามการทำงานทั้งระดับ บุคลากร ราชกลุ่ม ราชหมวด และให้การนิเทศ

2.3 การตรวจสอบประเมินผล (C) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่แสดงว่าการดำเนินที่ผ่านมามีบรรลุเป้าหมายเพียงใด โดยการประเมินต้องจัดวางกรอบการประเมิน จัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ จัดเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลความข้อมูล และการตรวจสอบ ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

2.4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุง (A) เมื่อแต่ละฝ่ายประเมินผลเสร็จแล้วจะส่งผลให้คณะกรรมการรับผิดชอบนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์และแปลผลแล้วนำเสนอผลต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร นำไปวางแผนในระยะต่อไป และจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศหรือการเขียนรายงานประเมินตนเอง

3. ขั้นตอนการจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เมื่อสถานศึกษาคำเนินการประเมินผลภายในเสร็จแล้วจะจัดทำรายงาน โดยเริ่มจากรวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมินมาวิเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษาและเขียนรายงานกิจกรรมเสนอแนะสำหรับการดำเนินการประเมินผลภายในของสถานศึกษา ดังนี้ (สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 23 - 160)

กิจกรรมที่ 1 การเตรียมความพร้อม เป็นการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษา พร้อมด้านทรัพยากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการประเมินผลภายใน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อยดังนี้

1.1 สํารวจข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของบุคลากรในสถานศึกษา โดยมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1.1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษา

1.1.2 สํารวจความรู้ความเข้าใจ เจตคติต่อการประเมินผลภายในของบุคลากร

1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลภายในของสถานศึกษา ซึ่งคณะกรรมการควรประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน รวมกันประมาณ 15-20 คน

1.3 จัดเตรียมงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานประเมินผลภายใน ซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับปริมาณข้อมูลที่จะจัดเก็บ แหล่งข้อมูล ประเภทหรือวิธีการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ เป็นต้น

1.4 จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน ซึ่งต้องกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการในการประเมินผลภายในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การจัดเตรียมการจนถึงการสรุปผลและรายงานผลการประเมิน

รวมทั้งระบบการติดตามการดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยทุกกิจกรรมจะกำหนดเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้น

1.5 การกำกับและติดตามประเมินผลภายใน ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายต้องติดตามกำกับดูแลให้การดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ เป็นไปตามปฏิทินการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้

กิจกรรมที่ 2 การศึกษาสภาพและผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ผ่านมา เป็นการรวบรวมและนำข้อมูลพื้นฐานรวมทั้งผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ผ่านมาแล้ว มาแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดทราบเพื่อพิจารณาตัดสินใจในการกำหนดแนวทางการประเมินและการพัฒนาสถานศึกษาของตนเอง ซึ่งวิธีการดำเนินการคือ จัดทำรายงานสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้นำมาเป็นข้อมูลพิจารณาตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ต่อไป ซึ่งข้อมูลควรประกอบด้วย

2.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของสถานศึกษา ได้แก่ ชื่อ ที่ตั้ง ขนาดสถานศึกษา จำนวนอาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ จำนวนครูอาจารย์ จำนวนนักเรียน ลักษณะชุมชน

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ของสถานศึกษา ได้แก่ นโยบายด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ โดยรายงานว่าที่ผ่านมามีเป้าหมายอย่างไร และมีผลการดำเนินงานเป็นไปตามแผนมากน้อยเพียงไร พร้อมทั้งสรุปเป็นจุดอ่อน จุดแข็งของการดำเนินงานที่ผ่านมา

กิจกรรมที่ 3 การทำความเข้าใจกับบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เป็นการนำเสนอรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันและพร้อมที่จะร่วมมือกันดำเนินงานประเมินผลภายในต่อไปซึ่งมีกิจกรรมย่อย ดังนี้

3.1 สำรวจความเข้าใจของบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยจัดทำแบบสำรวจการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

3.2 สำรวจสภาพการประเมินผลภายในของสถานศึกษา โดยจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรทั้งหมดของสถานศึกษา ซึ่งแบบสอบถามควรมีหัวข้อ ดังนี้

3.2.1 ลักษณะการดำเนินงานของสถานศึกษาในการประเมินผลภายในที่ผ่านมาเป็นอย่างไร กิจกรรมที่เกี่ยวข้องมีปฏิบัติหรือไม่ อย่างไร

3.2.2 กิจกรรมที่สถานศึกษาดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาหรือไม่

กิจกรรมที่ 4 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่จะใช้
ในการประเมิน เป็นการกำหนดเป้าหมายที่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษารับรู้และร่วมกันจัดทำว่า
จะมีการตรวจสอบการทำงานของตนเองในด้านใด เรื่องใดบ้าง ซึ่งวิธีการดำเนินงานควรมีขั้นตอน
ดังนี้

4.1 สํารวจความคิดเห็นของบุคลากรทุกฝ่ายว่าต้องการให้คณะกรรมการดำเนินงาน
ประเมินผลภายในดำเนินการในเรื่องใดบ้าง อย่างไรบ้าง

4.2 ให้บุคลากรทุกฝ่ายศึกษาตัวบ่งชี้เปรียบเทียบกับกิจกรรมที่สถานศึกษา
ดำเนินงานอยู่ว่ากิจกรรมใดที่ควรจัดทำแต่ไม่ได้จัดทำ กิจกรรมใดที่ทำอยู่แล้วและกิจกรรมใดที่
จะต้องทำเพิ่มจากเดิม

4.3 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้ครอบคลุมความต้องการของบุคลากร
ที่แสดงไว้ซึ่งกิจกรรมย่อยที่ควรจัดทำมี ดังนี้

4.3.1 จัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเกี่ยวกับกิจกรรม
และหัวข้อที่ต้องการจะประเมิน

4.3.2 จัดทำแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ที่มีอยู่เดิมแล้วว่ามีสิ่งใดจะนำมาใช้
กับการประเมินผลภายในได้บ้าง

4.3.3 กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่จะทำการประเมิน

4.3.4 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยการศึกษา วิเคราะห์จาก
มาตรฐาน และตัวบ่งชี้ในการประเมินที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น

กิจกรรมที่ 5 การกำหนดกรอบการประเมิน เป็นการกำหนดแนวทางในการทำการ
ประเมินผลว่าจะดำเนินการอย่างไร เมื่อใด และใครเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องใด ซึ่งวิธีการประเมินจะ
ขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวบ่งชี้ เช่น ใช้แบบสอบถามกับตัวบ่งชี้ที่เป็นความรู้ความเข้าใจ ใช้แบบวัด
ทางจิตวิทยากับตัวบ่งชี้ที่เป็นนามธรรม ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมกับตัวบ่งชี้ที่มีพฤติกรรมที่สังเกต
ได้ ใช้แบบสัมภาษณ์กับตัวบ่งชี้ที่สะท้อนความรู้สึกหรือความคิดเห็น ใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่เป็น
เอกสารที่มีอยู่แล้วหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ สำหรับกิจกรรมย่อยที่ควรจัดทำ คือ

5.1 กำหนดแหล่งผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสมในการประเมินแต่ละตัวบ่งชี้

5.2 กำหนดวิธีการเก็บข้อมูล

5.3 กำหนดขนาดตัวอย่าง

5.4 กำหนดระบบการจัดเก็บข้อมูล

5.5 กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

5.6 กำหนดกรอบการประเมิน

กิจกรรมที่ 6 การกำหนดเกณฑ์การประเมิน ซึ่งมีกิจกรรมย่อยที่ควรจัดทำ ดังนี้

6.1 กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินตัวบ่งชี้

6.2 ตรวจสอบความเหมาะสมของเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินตัวบ่งชี้ โดยทำเป็น

แบบสอบถาม

กิจกรรมที่ 7 การกำหนดวิธีการที่ใช้ในการประเมิน เป็นการที่คณะกรรมการ ผู้รับผิดชอบประเมินผลเลือกวิธีการ เครื่องมือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล รูปแบบสอบถาม โครงสร้างคำถามที่จะใช้ และการสร้างเครื่องมือประเมิน โดยเริ่มตั้งแต่สร้างคำถาม ตรวจสอบคุณภาพ ทดลองใช้ ปรับปรุงก่อนนำมาใช้

กิจกรรมที่ 8 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการกำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลที่จะเก็บมาให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีกิจกรรมย่อย ดังนี้

8.1 เตรียมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ โดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและศึกษาเพื่อเลือกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสม

8.2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น อาจใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย หรือฐานนิยม เป็นต้น

8.3 กำหนดวิธีการนำเสนอข้อมูล เช่น เสนอในรูปตารางสถิติ หรือการบรรยาย หรือ

แบบกราฟ

กิจกรรมที่ 9 การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษา เป็นการนำผลการประเมินมาใช้วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของสถานศึกษาต่อไป มีกิจกรรมย่อย ดังนี้

9.1 สรุปผลการประเมิน

9.2 วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษา

9.3 ประเมินความต้องการจำเป็น

กิจกรรมที่ 10 แนวทางการพัฒนาสถานศึกษา เป็นการนำจุดอ่อนที่ค้นพบมาวิเคราะห์หาสาเหตุเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานต่อไป มีกิจกรรมย่อย ดังนี้

10.1 วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน โดย
การนำปัญหาที่เป็นจุดอ่อนมาระดมความคิดของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาสาเหตุและวิธีการแก้ไข

10.2 กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหา

10.3 พัฒนาสถานศึกษาตามวิธีการที่กำหนด โดยจัดทำเป็นโครงการ

กิจกรรมที่ 11 การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง เป็นการจัดทำรายงานผลการ
ประเมินตนเองให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดได้รู้ และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรายงาน
ผลการประเมินตนเองควรประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไป มีประวัติ
สถานศึกษา ที่ตั้ง ลักษณะชุมชน แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ของชุมชน เป็นต้น (2) อาคารสถานที่ (3)
แผนภูมิโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา (4) บุคลากร (5) นักเรียน (6) งบประมาณ (7) วิสัยทัศน์
(8) พันธกิจและแผนยุทธศาสตร์

ส่วนที่ 2 การประเมินคุณภาพภายใน ประกอบด้วย (1) ผลการประเมินตนเองตาม
มาตรฐานการศึกษาแต่ละมาตรฐาน (2) สรุปผลการประเมินมาตรฐานแต่ละด้าน

กิจกรรมที่ 12 การใช้ประโยชน์จากการประเมินตนเอง เป็นการนำผลการประเมินไป
ใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาปรับปรุงตนเองของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีกิจกรรมย่อยดังต่อไปนี้

12.1 รายงานผลการประเมิน ซึ่งจะรายงานทุกฝ่ายให้รับทราบ

12.2 ปรับปรุงสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

จากการศึกษาหลักและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบกลไกการประกันคุณภาพภายใน สรุป
ได้ว่า ระบบกลไกการประกันคุณภาพภายใน เป็นขั้นตอนการดำเนินงานที่สถานศึกษาทุกแห่งต้อง
ดำเนินการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นระเบียบแบบแผนเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
และเป็นไปตามสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยมีจุดมุ่งหมายพัฒนาผู้เรียนให้มี
คุณภาพ การที่ดำเนินการงานประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายต้องทำให้การประกัน
คุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการ บุคลากรทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการ
ดำเนินงาน จะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผนตรวจสอบ
ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบมีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนา
คุณภาพการทำงาน

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย

อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับแรกเพื่อวางรากฐานชีวิตของเด็กไทยให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการของสมองอย่างเต็มที่ รวมทั้งเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่ความเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป การศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคล ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารยธรรม และวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 : 1 - 2)

หลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัย 5 ประการ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม โดยเริ่มจากการพัฒนาด้านร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ กระตุ้นให้สมองได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ พัฒนาด้านจิตใจและอารมณ์ให้เป็นผู้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง ไร้เรงแถมใส่ สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ พัฒนาด้านสังคมโดยให้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งพัฒนาสติปัญญา ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ บนวิถีชีวิตของเด็กตามสภาพครอบครัว บริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

2. หลักการจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ โดยจัดการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักความเอาใจใส่ และจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นเรียนให้สนุก เล่นให้มีความรู้ และเกิดพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล

3. หลักการสร้างเสริมความเป็นไทย โดยการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นคนไทย ความเป็นชาติไทยที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม เคารพนับถือและกตัญญูกตเวทิต่อบิดามารดา มีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจ ทำให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศไทย

4. หลักความร่วมมือ โดยครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาร่วมมือกันในการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเหมาะสมกับวัย สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ตลอดจนพร้อมที่จะเรียนรู้ในการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย ต้องสอดคล้องกับสารบบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับ
มาตรฐานการศึกษาของชาติ และสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 : 12 - 13)

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปฐมวัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน, 2549 : 14 มี 18 มาตรฐาน รายละเอียดดังนี้

มาตรฐานด้านคุณภาพเด็ก

มาตรฐานที่ 1 เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ตัวบ่งชี้

- 1.1 มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน
- 1.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต
- 1.3 มีความกตัญญูกตเวที
- 1.4 มีเมตตากรุณา มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
- 1.5 ประหยัด รู้จักใช้และรักษาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม
- 1.6 มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย

มาตรฐานที่ 2 เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ตัวบ่งชี้

- 2.1 รับรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม
- 2.2 เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม/โครงการอนุรักษ์และพัฒนา

สิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 เด็กสามารถทำงานจนสำเร็จ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความรู้สึกที่ดี

ต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

- 3.1 สนใจและกระตือรือร้นในการทำงาน
- 3.2 ทำงานจนสำเร็จและภูมิใจในผลงาน
- 3.3 เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้
- 3.4 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 เด็กสามารถคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา และคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ตัวบ่งชี้

- 4.1 มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้

4.2 แก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

4.3 มีจินตนาการ และ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 5 เด็กมีความรู้และทักษะเบื้องต้น

ตัวบ่งชี้

5.1 มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ – เล็ก

5.2 มีทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5

5.3 มีทักษะในการสื่อสาร

5.4 มีทักษะในการสังเกตและสำรวจ

5.5 มีทักษะในเรื่องมิติสัมพันธ์

5.6 มีทักษะในเรื่องจำนวน ปริมาณ น้ำหนัก และการกะประมาณ

5.7 เชื่อมโยงความรู้และทักษะต่างๆ

มาตรฐานที่ 6 เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเอง

ตัวบ่งชี้

6.1 รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล และมีความสนใจใฝ่รู้

6.2 มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว และสนุกกับ

การเรียนรู้

มาตรฐานที่ 7 เด็กมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

ตัวบ่งชี้

7.1 รักการออกกำลังกาย ดูแลสุขภาพ และช่วยเหลือตนเองได้

7.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์

7.3 เห็นโทษของสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา

7.4 มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

7.5 ร่าเริง แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

มาตรฐานที่ 8 เด็กมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และการ

เคลื่อนไหว

ตัวบ่งชี้

8.1 มีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ

8.2 มีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านดนตรี

8.3 มีความสนใจและร่วมกิจกรรมการเคลื่อนไหว

มาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่
รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชน ได้ดี และมีครูพอเพียง
ตัวบ่งชี้

- 9.1 มีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ
- 9.2 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน
- 9.3 มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาเด็ก
- 9.4 มีการแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีวิธีการใหม่ๆ รับฟังความคิดเห็น

ใจกว้าง และยอมรับการเปลี่ยนแปลง

- 9.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป
- 9.6 สอนตรงตามวิชาเอก-โท หรือ ตรงตามความถนัด
- 9.7 มีจำนวนพอเพียง (หมายรวมทั้งครูและบุคลากรสนับสนุน)

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมี
ประสิทธิภาพและเน้นเด็กเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

- 10.1 มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตร

การศึกษาปฐมวัย

- 10.2 มีการวิเคราะห์เด็กเป็นรายบุคคล

- 10.3 มีความสามารถในการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

- 10.4 มีความสามารถในการใช้สื่อที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการ

เรียนรู้ของเด็ก

- 10.5 มีการประเมินพัฒนาการของเด็กตามสภาพจริงโดยคำนึงถึง

พัฒนาการตามวัย

- 10.6 มีการนำผลการประเมินพัฒนาการมาปรับเปลี่ยนการจัด

ประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพ

- 10.7 มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและนำผลไปใช้พัฒนา
เด็ก

มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการ
บริหารจัดการศึกษา

ตัวบ่งชี้

วิชาชีพ

11.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของ

11.2 มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ

11.3 มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ

11.4 มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึง

พอใจ

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนา
องค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร
ตัวบ่งชี้

12.1 มีการจัดองค์กร โครงสร้าง และระบบการบริหารงานที่มีความ
คล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์

12.2 มีการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมและ
ทันต่อการใช้งาน

12.3 มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

12.4 มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

12.5 ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจผลการบริหารงานและการ

พัฒนาเด็ก

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษา โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน
ตัวบ่งชี้

13.1 มีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา

13.2 มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ และใช้หลักการมีส่วนร่วม

13.3 มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา

13.4 มีการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน

13.5 มีการตรวจสอบและถ่วงดุล

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็ก
เป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

14.1 มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับเด็กและท้องถิ่น

14.2 มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่

ตอบสนองความสนใจและเหมาะสมกับวัยของเด็ก

14.3 มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

14.4 มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการผ่านการเล่นและเด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

14.5 มีการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของเด็กอย่างเป็นระบบ

14.6 มีการนิเทศและนำผลไปปรับปรุงการจัดกิจกรรม/ประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ

14.7 มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดประสบการณ์

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพเด็กอย่างหลากหลาย
ตัวบ่งชี้

15.1 มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือเด็กอย่างทั่วถึง

15.2 มีการจัดกิจกรรม กระตุ้นพัฒนาการทางสมอง ตอบสนองความสนใจและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

15.3 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม

15.4 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ คนตรี และการเคลื่อนไหว

15.5 มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย

15.6 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

ตัวบ่งชี้

16.1 มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสม

16.2 มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของเด็ก

16.3 มีการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

16.4 มีห้องเรียน ห้องสมุด สนามเด็กเล่น พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวกพอเพียงและอยู่ในสภาพใช้การได้ดี

16.5 มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น
ตัวบ่งชี้

17.1 มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิ
ปัญญาในท้องถิ่น

17.2 สนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา และชุมชน เข้ามามีส่วน
ร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทาง
วิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน
ตัวบ่งชี้

18.1 เป็นแหล่งวิทยากร ในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน

18.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

จากการศึกษามาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่า มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับแรก เพื่อ
วางรากฐานชีวิตของเด็กไทยให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้าน
ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานความสามารถและความแตกต่างระหว่าง
บุคคล โดยใช้กิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการของสมองอย่างเต็มที่ รวมทั้งเตรียมเด็กให้
พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับที่สูงขึ้น หลักการของการจัดการศึกษา
ปฐมวัย 5 ประการ ได้แก่ (1) หลักการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม (2) หลักการจัดประสบการณ์ที่ยึด
เด็กเป็นสำคัญ (3) หลักการสร้างเสริมความเป็นไทย (4) หลักความร่วมมือ และ (5) หลักแห่งความ
สอดคล้อง และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย 18 มาตรฐาน อันประกอบไปด้วย มาตรฐานด้านคุณภาพ
เด็ก มาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และมาตรฐาน
ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ

ความเป็นมาและความสำคัญของมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติเกิดขึ้นจากความตื่นตัวของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งแต่ละศูนย์มี
มาตรฐานการดูแลเด็กแตกต่างกัน และรัฐบาลไทยได้ลงนามรับรองอนุสัญญาสิทธิเด็ก หรือ

ภาคยานุวัติอนุสัญญาสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) มีผลให้ประเทศไทยต้องจัดทำรายงานการดูแลพัฒนาเด็กของประเทศไทยต่อคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ จึงส่งผลให้ประเทศไทยต้องมีมาตรฐานกลางของชาติ ที่จะป็นเครื่องประกันว่าเด็กเล็กของไทยทุกภูมิภาคจะได้รับการดูแล โดยมีมาตรฐานขั้นต่ำเท่าเทียมกัน (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, 2555 : 1 - 37)

นับตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 สถานศึกษาทุกแห่งรวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งถือว่าเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะต้องได้รับการประเมินและรับรองคุณภาพตามพระราชบัญญัติดังกล่าว สำนักประสานและพัฒนากิจการท้องถิ่น(สท.) จึงได้นำมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังกล่าว มาปรับปรุงให้สอดคล้องกับระบบการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ซึ่งเป็นอีกกลไกหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการรับรองหรือประกันคุณภาพการศึกษาของชาติ โดยเชิญผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ที่จัดการศึกษาให้กับเด็กเล็ก โดยแต่ละหน่วยมีจุดเด่นเฉพาะตัว ทั้งด้านองค์ความรู้และแนวทางการปฏิบัติเข้าร่วมพิจารณาปรับปรุง อันประกอบด้วย กรมอนามัย (กระทรวงสาธารณสุข) กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (กระทรวงมหาดไทย) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) สำนักพัฒนาสังคม (กรุงเทพมหานคร) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ. สำนักนายกรัฐมนตรี) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อให้จุดเด่นที่ปรากฏอยู่ในมาตรฐานของหน่วยงานต่างๆ เกิดประโยชน์ต่อเด็กไทยโดยทั่วถึงเท่าเทียมกันทั่วทุกภูมิภาค โดยไม่จำกัดว่าอยู่ภายใต้สังกัดใด

เกณฑ์มาตรฐานสร้างขึ้นบนพื้นฐาน 3 ประการ คือ (1) การบริหารจัดการสถานรับเลี้ยงเด็ก (2) การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และ (3) คุณภาพเด็ก คือ เด็กต้องได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยคณะรัฐมนตรี ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2554 ได้มีมติให้ความเห็นชอบร่างมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ ให้ใช้เป็นมาตรฐานกลางของประเทศ และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นำมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติไปใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงาน ศูนย์และยกระดับคุณภาพของสถานรับเลี้ยงเด็ก

จากการศึกษามาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ สรุปได้ว่า มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ เป็นมาตรฐานกลางของประเทศไทย ใช้ในการกำกับคุณภาพของสถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับ ระบบการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่ทุก สถานรับเลี้ยงเด็กต้องดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐาน 3 ประการ คือ (1) การบริหารจัดการสถานรับ เลี้ยงเด็ก (2) การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และ (3) คุณภาพเด็ก

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติและตัวบ่งชี้

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน คือ (1) การบริหารจัดการ สถานรับเลี้ยงเด็ก (2) การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และ (3) คุณภาพเด็ก (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อย โอกาสและผู้สูงอายุ 2554 : 5-30)

มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการสถานรับเลี้ยงเด็ก

การบริหารจัดการสถานรับเลี้ยงเด็ก หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการและ ดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันของผู้บริหารศูนย์ฯ เช่น นายกเทศมนตรี นายกองค้การบริหาร ส่วนตำบลศึกษานิเทศก์ นักวิชาการศึกษา กรรมการศูนย์ฯ เช่น การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการควบคุมประเมินผล เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้รับบริการมั่นใจได้ว่าสถานรับเลี้ยงเด็ก มีการ ดำเนินงานที่มีคุณภาพ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 5 ด้าน ดังนี้

- 1.1 การบริหารงานอย่างเป็นระบบ
- 1.2 การบริหารจัดการบุคลากร
- 1.3 การจัดสภาพแวดล้อมของสถานรับเลี้ยงเด็ก
- 1.4 มาตรการด้านความปลอดภัยของสถานรับเลี้ยงเด็ก
- 1.5 การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

มาตรฐานที่ 2 การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กของครูผู้ดูแลเด็ก/ครูพี่เลี้ยง หมายถึง การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก โดยให้ครบ 4 สาระตามหลักสูตร คือ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว สิ่งต่างๆรอบตัวเด็ก โดย ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานรับเลี้ยงเด็ก เพื่อพัฒนาความสามารถตามวัยของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 5 ด้าน ดังนี้

- 2.1 การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเด็ก
- 2.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย
- 2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ-อารมณ์

2.4 การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

2.5 การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

มาตรฐานที่ 3 คุณภาพเด็ก

คุณภาพเด็ก หมายถึง เด็กมีความพร้อมทั้ง 4 ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา เหมาะสมกับวัย ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 4 ด้าน ดังนี้

3.1 เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายและสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพของตน

3.2 เด็กมีพัฒนาการทางด้านจิตใจ-อารมณ์ สังคม

3.3 เด็กได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์

3.4 เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา(มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ 2555 : 4-29)

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติกับระบบประกันคุณภาพ

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ เป็นเครื่องมือพื้นฐานในระบบการประกันคุณภาพ คือ การประกันคุณภาพภายในที่หน่วยปฏิบัติหรือสถานรับเลี้ยงเด็ก จะได้นำไปใช้ในการประเมินการดำเนินงานของหน่วยงานเอง (Self Assessment) กำหนดแนวทางปรับปรุงการดำเนินการของตนเอง (Self Improvement) และดำเนินการปรับปรุงด้วยความร่วมมือของบุคลากรในศูนย์ฯ เพื่อให้ศูนย์ฯ พร้อมรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่จะต้องดำเนินการประเมินให้ทั่วถึงภายในปี 2559 (มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ 2555 : 2)

เป้าหมายสำคัญการนำมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม คือ ให้เด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพด้วยมาตรฐานขั้นต่ำที่เท่าเทียมกันทั่วประเทศ ซึ่งมีความสอดคล้องกับระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติ หรือการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมาตรฐานจะเป็นเครื่องมือพื้นฐานของการประกันคุณภาพภายในของสถานรับเลี้ยงเด็ก โดยสามารถนำไปประเมินตนเอง (Self Assessment) เพื่อกำหนดแนวทางปรับปรุงการดำเนินการของตนเอง (Self Improvement) โดยความร่วมมือของบุคลากรในศูนย์ฯ และหน่วยงานที่กำกับดูแลศูนย์ฯ อันเป็นการเตรียมความพร้อมรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่จะต้องดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาให้ครบภายในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ.2555 - 2559)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 มาตรา 48 ระบุ “ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปี

เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก” การประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 3 ประเมินมาตรฐานนี้ด้วยตัวบ่งชี้พื้นฐาน 1 ตัวบ่งชี้ คือประสิทธิผลของระบบประกันคุณภาพภายใน

ระบบประกันคุณภาพภายใน โดยสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาประเภทสถานรับเลี้ยงเด็ก หมายถึงความสำเร็จของระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย การประเมินคุณภาพภายใน การติดตามตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. วางแผนการปฏิบัติงานที่ครอบคลุมทุกปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา รวมถึงการวางแผนการจัดระบบบริหารและสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ
2. ปฏิบัติตามแผน นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และนำผลมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายตามแผนอย่างต่อเนื่อง
3. นำข้อมูลและผลการประเมิน ไปใช้เพื่อตัดสินใจและปรับปรุงพัฒนางานตามพันธกิจให้เกิดผลดี
4. ประเมินระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษา โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม การตรวจสอบด้วยชุด และเสนอผลลัพธ์การประกันคุณภาพต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
5. จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินตนเอง (SAR) อย่างมีคุณภาพ สามารถรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

จากการศึกษามาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติกับระบบประกันคุณภาพ สรุปได้ว่ามาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติเป็นเครื่องมือพื้นฐานในระบบการประกันคุณภาพภายในสถานรับเลี้ยงเด็ก เพื่อนำไปใช้ในการประเมินการดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงเด็กเอง กำหนดแนวทางปรับปรุงการดำเนินการของตนเอง และดำเนินการปรับปรุงด้วยความร่วมมือของบุคลากรภายใน เพื่อพร้อมรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) (มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ 2555 : 33)

การประเมินคุณภาพภายในของสถานรับเลี้ยงเด็ก

การประเมินคุณภาพภายในของสถานรับเลี้ยงเด็ก เป็นกระบวนการประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ที่ดำเนินการโดยบุคคลภายในหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึงความสามารถหรือศักยภาพของการจัดการศึกษาของสถานรับเลี้ยงเด็ก ว่าบรรลุตาม

เป้าหมายหรือไม่ และนำผลการประเมินไปแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องได้ทันที เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) ดังนั้นการประเมินภายในถือเป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงานของสถานรับเลี้ยงเด็ก หรือการประเมินตนเอง (Self Assessment) (มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ 2555 : 33)

การประเมินคุณภาพภายในของสถานรับเลี้ยงเด็ก เป็นการสะท้อนภาพความสำเร็จการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม 3 ด้านตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ได้แก่

1. ด้านการบริหารจัดการสถานรับเลี้ยงเด็ก เป็นผลการดำเนินงานของผู้บริหารสถานรับเลี้ยงเด็ก เช่น นายกเทศมนตรี นายกองจัดการบริหารส่วนตำบล ศึกษาพิเศษ นักวิชาการศึกษากรรณการบริหารศูนย์ฯ

2. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เป็นการดำเนินงานของครูผู้ดูแลเด็ก ครูที่เลี้ยงในสถานรับเลี้ยงเด็ก สามารถจัดการเรียนรู้ส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

3. ด้านคุณภาพเด็ก โดยเด็กทุกคนที่เข้าอบรมเลี้ยงดูในสถานรับเลี้ยงเด็ก ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเต็มตามศักยภาพทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน

1. ต้องผสมผสาน
2. ต้องทำอย่างต่อเนื่อง
3. ต้องประเมินเพื่อพัฒนา
4. ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. วางแผนการปฏิบัติงาน (Plan)

- 1.1 กำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้
- 1.2 พิจารณาผลการประเมินภายในและภายนอก
- 1.3 จัดลำดับความสำคัญของมาตรฐานและตัวบ่งชี้
- 1.4 กำหนดแนวทางการดำเนินงาน
- 1.5 กำหนดระยะเวลา
- 1.6 กำหนดงบประมาณ
- 1.7 กำหนดผู้รับผิดชอบ

2. การดำเนินการตามแผน (Do)

- 2.1 ส่งเสริม สนับสนุน
- 2.2 จัดตั้งอำนวยการความสะดวกสนับสนุนทรัพยากร
- 2.3 กำกับ ติดตาม
- 2.4 ให้การนิเทศ

3. ตรวจสอบประเมินผล (Check)

- 3.1 วางกรอบการประเมิน
- 3.2 จัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ
- 3.3 เก็บข้อมูล
- 3.4 วิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 แปลความหมาย
- 3.6 ตรวจสอบ/ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

4. นำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (Act)

- 4.1 ปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร
- 4.2 วางแผนในระยะต่อไป
- 4.3 จัดทำข้อมูลสารสนเทศ

5. จัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี

- 5.1 รวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมิน
- 5.2 วิเคราะห์ตามมาตรฐาน
- 5.3 เขียนรายงาน

กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance)

1. การควบคุมคุณภาพ (Quality Control)
2. การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit)
3. การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment)

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
2. ผู้ปกครองมีความสุขและภูมิใจในความสำเร็จของบุตรหลาน
3. ผู้บริหาร/ครูผู้ดูแลเด็ก/ครูพี่เลี้ยง บุคลากรในสถานรับเลี้ยงเด็ก ใช้ความรู้

ความสามารถเต็มตามศักยภาพ

4. สถานรับเลี้ยงเด็ก /หัวหน้าสถานรับเลี้ยงเด็ก ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

5. ชุมชน มีความสุข สามารถสร้างระบบการดูแลเด็กในชุมชนให้มีคุณภาพ
6. ประเทศชาติเข้มแข็ง

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินภายใน

จากประกาศคณะกรรมการประกันคุณภาพภายใน เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2554 หมวด ค. ข้อ 5 ระบุไว้ว่า “ให้หน่วยงานต้นสังกัดที่มีสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในความรับผิดชอบจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี และแจ้งผลการติดตามตรวจสอบให้สถานศึกษาทราบ” ซึ่งผู้ติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาควรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลหลักฐานเพื่อยืนยันสภาพความเป็นจริงในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามที่สถานรับเลี้ยงเด็ก ได้รายงานไว้ในรายงานการประเมินตนเอง และตามหลักฐานที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงที่ไม่ได้อยู่ในรายงานการประเมินตนเอง
2. ตรวจสอบกระบวนการและวิธีการที่สถานรับเลี้ยงเด็ก ใช้ในการพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานรวมทั้งหลักฐานที่ระบุในรายงานการประเมินตนเองว่ามีความเหมาะสม ครอบคลุม และน่าเชื่อถือเพียงใด
3. สร้างความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพให้กับบุคลากรของสถานรับเลี้ยงเด็กและผู้เกี่ยวข้อง
4. ตรวจสอบผลการพัฒนาเทียบเคียงกับเป้าหมาย/แผนพัฒนาของสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งตรวจสอบเป้าหมาย/แผนพัฒนาที่สถานรับเลี้ยงเด็ก ดำเนินการต่อไป เพื่อดูความสอดคล้องกับผลการประเมิน
5. ประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูล และประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการประเมินภายใน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแก่สถานรับเลี้ยงเด็ก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
6. ส่งผลการประเมินคุณภาพสถานรับเลี้ยงเด็ก

การจัดคณะผู้ประเมินภายใน

องค์ประกอบของคณะผู้ประเมินภายใน หมายถึง บุคคลที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานต้นสังกัด ผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข/หัวหน้าศูนย์ (ศูนย์อื่น) ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียง จำนวนอย่างน้อย 3 คน (ตัวแทนของหน่วยงานต้นสังกัด ผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย หรือผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการที่มีความรู้ด้านปฐมวัย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข) ผู้มีความรู้และ

ประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย เช่น ครูปฐมวัยชำนาญการ นักวิชาการศึกษาด้านปฐมวัยศึกษานิเทศก์ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่ (จำนวนและองค์ประกอบของคณะผู้ประเมินขึ้นอยู่กับพิจารณาของต้นสังกัดตามความเหมาะสม ซึ่งต้องมีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ)

ระยะเวลาการประเมิน

การประเมินคุณภาพภายในสถานรับเลี้ยงเด็ก ใช้ระยะเวลาการประเมิน 1-3 วันทำการที่สถานรับเลี้ยงเด็กมีการจัดการเรียนการสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนสำคัญสำหรับการประเมินคุณภาพภายใน เนื่องจากผู้ประเมินต้องตรวจสอบและค้นหาร่องรอยหลักฐานเพื่อยืนยันการปฏิบัติงานของสถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ 1) การศึกษาจากเอกสาร แหล่งข้อมูลเอกสาร 2) การสัมภาษณ์ และ 3) การสังเกต

ขั้นตอนการประเมิน

กระบวนการประเมินคุณภาพภายในของสถานรับเลี้ยงเด็ก ประกอบด้วยขั้นตอนการประเมิน 3 ขั้นตอน คือ

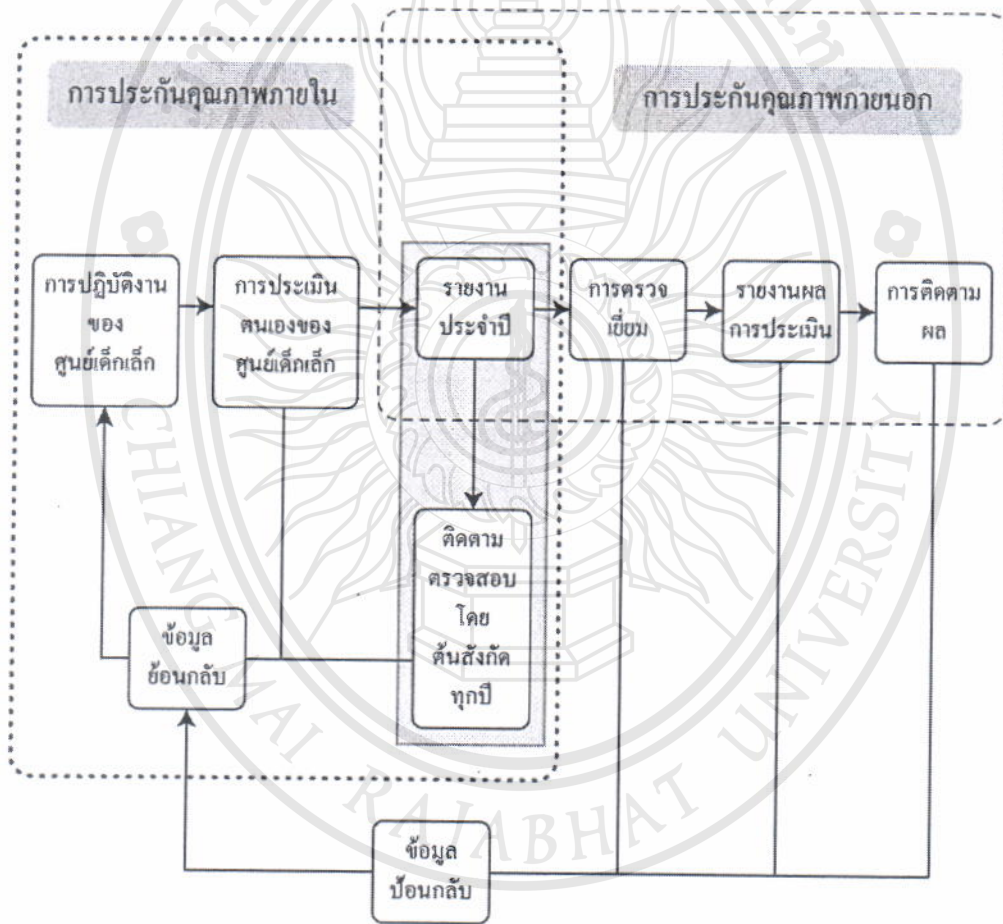
1) ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการตรวจเยี่ยมสถานรับเลี้ยงเด็ก คณะผู้ประเมินภายในวางแผนการประเมิน โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากรายงานการประเมินตนเองของสถานรับเลี้ยงเด็ก (SAR) ข้อมูลพื้นฐานของสถานรับเลี้ยงเด็ก ข้อมูลตามตัวบ่งชี้ของมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ เอกสาร หลักฐาน ข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานรับเลี้ยงเด็ก มาศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลให้เรียบร้อย ก่อนที่จะนัดวันตรวจเยี่ยม

2) ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานรับเลี้ยงเด็ก คณะผู้ประเมินภายในเดินทางไปยังสถานรับเลี้ยงเด็ก เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจแก่บุคลากร และกรรมการบริหารสถานรับเลี้ยงเด็ก เพื่อดำเนินการประเมิน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การตรวจสอบเอกสาร หลักฐานข้อมูล ร่องรอยต่าง ๆ ที่ศูนย์ได้ดำเนินการมาแล้ว สังเกตการจัดการเรียนการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก/ครูพี่เลี้ยง การเรียนรู้ของเด็ก พฤติกรรมของเด็ก สัมภาษณ์ครูผู้ดูแลเด็ก/ครูพี่เลี้ยง รวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก เพื่อรวบรวมข้อมูลให้มากที่สุด วิเคราะห์ข้อมูล เสนอแนะข้อสังเกต และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็ก และสรุปผลการประเมินในภาพรวมด้วยวาจาต่อผู้บริหารสถานรับเลี้ยงเด็ก รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง

3) ขั้นตอนที่ 3 หลังการตรวจเยี่ยมสถานรับเลี้ยงเด็ก คณะประเมินภายในส่งผลการประเมินและข้อเสนอแนะให้สถานรับเลี้ยงเด็กทราบ

การติดตามผลการพัฒนาของสถานรับเลี้ยงเด็ก

การติดตามผลเป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การติดตามผลการพัฒนาของสถานศึกษาให้พิจารณาจากรายงานการประเมินตนเอง (SAR) หรือรายงานประจำปีที่สถานศึกษา สถานรับเลี้ยงเด็กแต่ละแห่งต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และในกรณีที่ศูนย์ได้รับข้อเสนอแนะให้ปรับปรุง ต้นสังกัดให้เวลาในการพัฒนาตนเองของศูนย์ฯ และติดตามผลการพัฒนาตามข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งรับรองผลเพื่อเตรียมสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก

ภาพที่ 2.3 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (2555 : 37)

จากการศึกษาการประเมินคุณภาพภายในของสถานรับเลี้ยงเด็ก สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพภายในของสถานรับเลี้ยงเด็ก เป็นกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงเด็กเอง หรือการประเมินตนเอง โดยใช้มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติเป็นเกณฑ์ ทำให้ทราบถึงศักยภาพของการจัดการศึกษาว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงไร และนำผลการประเมินไปแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่อไปเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. การเชื่อมโยงมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติกับตัวบ่งชี้การประเมินของสมศ.

เปรียบเทียบการเชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายในของมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติกับตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายนอกของสมศ. ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 2.1 การเปรียบเทียบการเชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายในของมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติกับตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพภายนอกของสมศ.

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (2555 : 39)

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ	ตัวบ่งชี้การประเมินของสมศ.
<p>มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการสถานรับเลี้ยงเด็ก</p> <p>1.1 การบริหารงานอย่างเป็นระบบ</p> <p>1.2 การบริหารจัดการบุคลากร</p> <p>1.3 การจัดสภาพแวดล้อมของสถานรับเลี้ยงเด็ก</p> <p>1.4 มาตรการด้านความปลอดภัย</p> <p>1.5 การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม</p>	<p>ตัวบ่งชี้ที่ 7 ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 8 ประสิทธิภาพของระบบการประกันคุณภาพภายใน</p> <p>ตัวบ่งชี้ที่ 12 ผลการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐาน รักษามาตรฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา</p>
<p>มาตรฐานที่ 2 การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก</p> <p>2.1 การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก</p> <p>2.2 การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย</p>	<p>ตัวบ่งชี้ที่ 6 ประสิทธิภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ</p>

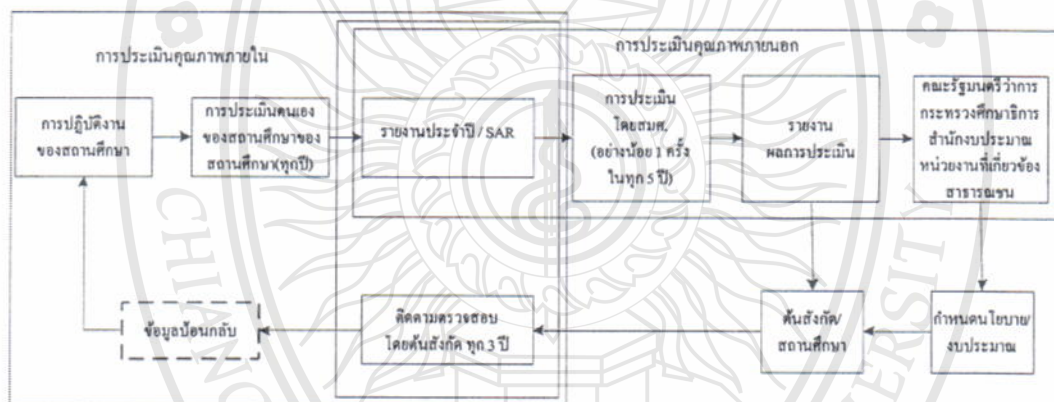
ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ	ตัวบ่งชี้การประเมินของสมศ.
2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ – อารมณ์	
2.4 การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม	
2.5 การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา	
มาตรฐานที่ 3 คุณภาพเด็ก	ตัวบ่งชี้ที่ 1 เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายสมวัย
3.1 เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายและสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพของคน	ตัวบ่งชี้ที่ 2 เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจสมวัย
3.2 เด็กมีพัฒนาการทางด้านจิตใจ – อารมณ์สังคม	ตัวบ่งชี้ที่ 3 เด็กมีพัฒนาการด้านสังคมสมวัย
3.3 เด็กได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์	ตัวบ่งชี้ที่ 4 เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสมวัย
3.4 เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา	ตัวบ่งชี้ที่ 5 เด็กมีความพร้อมศึกษาต่อในขั้นต่อไป
	ตัวบ่งชี้ที่ 9 ผลการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา
	ตัวบ่งชี้ที่ 10 ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา
	ตัวบ่งชี้ที่ 11 ผลการดำเนินการ โครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก ตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุว่า “ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง” ในขณะที่มาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกันระบุถึงการ

ประเมินคุณภาพภายนอก ไว้ว่า “ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา”

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาปกติที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการควบคุมดูแลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพ มีการตรวจสอบติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุนี้ระบบประกันคุณภาพภายในจึงต้องดูแลทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิตหรือผลลัพธ์ ซึ่งต่างจากการประเมินคุณภาพภายนอกที่เน้นการประเมินผลการจัดการศึกษา ดังนั้น ความเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอกจึงเป็นสิ่งจำเป็น ได้แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 2.4 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2554 : 8 - 9)

จากแผนภาพจะเห็นว่า เมื่อสถานศึกษามีการดำเนินการประกันคุณภาพภายในแล้ว จำเป็นต้องจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นผลจากการประกันคุณภาพภายในหรือเรียกว่า รายงานการประเมินตนเอง (SAR) เพื่อนำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน

เอกสารดังกล่าวจะเป็นเอกสารเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา การติดตาม ตรวจสอบ โดยหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา และการประเมินคุณภาพภายนอกโดยสมศ. ดังนั้นสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองที่มีความลุ่มลึก สะท้อนภาพที่แท้จริงของสถานศึกษาในทุกองค์ประกอบคุณภาพ

การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การสนทนากลุ่มเป็นวิธีใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่มไว้หลายท่านดังนี้ รัตนะ บัวสนธ์ (2551:112-113) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า การสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมายถึง การให้บุคคลกลุ่มหนึ่งที่นักวิจัยคัดเลือกมา สนทนาได้แสดงความรู้สึนึกคิดซึ่งกันและกัน ในประเด็นต่าง ๆ ที่นักวิจัยกำหนดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การสนทนากลุ่มจัดเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เป็นการผสมเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และการสัมภาษณ์รายบุคคล (Individual interview) กล่าวคือนักวิจัยสามารถที่จะทำการสังเกตพฤติกรรมอากัปกริยาของบุคคลในกลุ่มสนทนาได้ และในขณะเดียวกันนักวิจัยก็อาจจะทำการซักถามบุคคลใดบุคคลหนึ่งในประเด็นใดๆที่สงสัยก็ได้

วานิช มาลัยและอรสา ปานขาว (2548 : 71 -123) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า การสนทนากลุ่มเป็นรูปแบบการสัมภาษณ์ชนิดหนึ่ง ที่ใช้สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มเล็กๆ มักใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในกรณีที่ต้องการข้อมูลจากการพิจารณากลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ผู้ที่นำมาใช้ในการทำสนทนากลุ่ม ซึ่งบุคคลที่ผู้ศึกษาคาดว่าจะเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยปกติจะใช้ผู้เข้าร่วมสนทนาประมาณ 8-12 คน แต่ถ้าผู้สนทนามีจำนวนมากกว่า 12 คน จะทำให้เกิดปัญหายุ่งยากในการดำเนินงาน

อรุณี อ่อนสวัสดิ์ (2551 : 146) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า การสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมายถึง การร่วมพูดคุยกันอย่างสนิทสนมระหว่างผู้นำการสนทนาและผู้ร่วมสนทนา หรือระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้รู้ (Key Informants) การสนทนากลุ่มควรมีสมาชิกในวงสนทนา 7-8 คน เพื่อให้มีการโต้แย้งได้พอเหมาะ ผู้นำการสนทนาต้องกำหนดประเด็นคำถามล่วงหน้า โดยสร้างคำถามที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ชัดเจน คำถามแต่ละข้อต้องตั้งสมมุติฐานย่อยๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล

หลักการของการสนทนากลุ่ม

หลักการของการสนทนากลุ่ม มีวิธีการดังนี้

วิธีเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการจัดให้คนที่เลือกจากประชากรที่ต้องการศึกษาจำนวนไม่มากนักมาร่วมวงสนทนากัน เพื่ออภิปรายพูดคุยกัน โดยมีประเด็นการสนทนาไปยังเรื่องที่สนใจศึกษาในการจัดการสนทนากลุ่มอย่างเป็นระบบ อาจเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 7-12 คน ที่มีลักษณะบางประการ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ระหว่างพูดคุย มีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินรายการ มีผู้จดบันทึกเป็นผู้จดย่อเนื้อหาการสนทนา และมีเทปบันทึกเสียงบันทึกรายละเอียดของการพูดคุย เมื่อเสร็จสิ้นการสนทนา ผู้บันทึกจะถอดรายละเอียดจากเทปที่บันทึกไว้เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป (กรมการพัฒนาชุมชน, 2551. เว็บไซต์)

ลักษณะสำคัญของการสนทนากลุ่ม คือ ต้องกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ ขนาดสมาชิกที่เหมาะสมคือ 6-12 คน ที่ไม่รู้จักมาก่อน เลือกมาเพราะมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับประเด็นสนทนา กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์กำหนดไว้ล่วงหน้า ว่าใคร สัมภาษณ์ประเด็นอะไร ซึ่งประกอบไปด้วย

1. ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator)
2. ผู้จดบันทึก (Note taker)
3. เอกพันธ์ (Homogeneous members) ลักษณะคล้ายคลึงกันของสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนา อาทิ เพศ เชื้อชาติ อายุ อาชีพ สถานะภาพสมรส
4. แต่ละหัวข้อคำถามควรถามอย่างน้อย 2 กลุ่ม (At least two group for each type of respondent interviewed)

5. ข้อมูลควรวิเคราะห์โดยกลุ่ม (Data should be analyzed by group)

องค์ประกอบในการจัดสนทนากลุ่ม

1. ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator / Researcher)
2. ผู้จดบันทึก (Note Taker) ทำแผนผังเลขที่นั่ง จดเฉพาะคำตื้นๆ ของผู้สนทนา
3. สถานที่ (Location)
4. อุปกรณ์ (Instrument – tape recorder)
5. ระยะเวลา (Duration) ไม่ควรเกิน 3 ชั่วโมง

6. แนวคำถาม

7. เครื่องดื่ม ของขบเคี้ยว (เล็กน้อย)

ประโยชน์ของการจัดการสนทนากลุ่ม

1. ใช้ในการศึกษาความคิดเห็น ทศนคติ ความรู้สึก การรับรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรม
2. ใช้ในการกำหนดสมมติฐานใหม่ๆ

3. ใช้ในการกำหนดคำถามต่างๆที่ใช้ในแบบสอบถาม
4. ใช้ค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบสำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. ใช้ในการประเมินผลทางด้านธุรกิจ

ขั้นตอนการจัดสนทนากลุ่ม

1. กำหนดวัตถุประสงค์ (6-8 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)
2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูล (6-8 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)
3. รวบรวมที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ของผู้ร่วมงาน (6-8 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)
4. ตัดสินใจว่าจะทำกี่กลุ่ม (4-5 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)
5. วางแผนเรื่องระยะเวลาและตารางเวลา (4-5 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)
6. ออกแบบแนวคำถาม ควรเรียงคำถามจากคำถามที่เป็นเรื่องทั่วไป เบาๆ ง่ายต่อการเข้าใจ และสร้างบรรยากาศให้คุ้นเคยกันระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมสนทนาแล้วจึงวกเข้าสู่คำถามหลัก หรือคำถามหลักของประเด็นที่ทำการศึกษาแล้วจึงจบลงด้วยคำถามเบาๆอีกครั้ง หนึ่ง เพื่อผ่อนคลายบรรยากาศในวงสนทนาและสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองในช่วงท้ายอาจ เดิมคำถามเสริมเข้าไปแต่ต้องเป็นคำถามสั้นๆอาจเป็นคำถามที่ไม่ได้เตรียมมา ก่อน แต่เป็นคำถามที่ปรากฏขึ้นมาระหว่างการสนทนา (4-5 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)
7. ทดสอบแนวคำถามที่สร้างขึ้น (4-5 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)
8. ทำความเข้าใจกับผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) และผู้จดบันทึก (Note taker) (4-5 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)

ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ต้องสร้างบรรยากาศในการสนทนา และควบคุมเกมได้เป็นอย่างดีให้เกิดความเป็นกันเองมากที่สุด Moderator จะต้องไม่แสดงความคิดเห็นของตนเอง ควรจะปล่อยให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ อิสระเสรีและเป็นธรรมชาติมากที่สุด Moderator ที่ดีจะต้องสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

ผู้จดบันทึก (Note taker) จะต้องอยู่ร่วมตลอดเวลาและควรทำหน้าที่ในการจดบันทึกเพียงอย่างเดียวไม่ควรร่วมสนทนาด้วย เพราะจะทำให้การจดบันทึกข้อมูลไม่ครบถ้วน และจะต้องเป็นผู้ถอดเทปด้วยตนเอง เพื่อความเข้าใจในสิ่งที่ได้บันทึกและเนื้อหาสาระในเทปที่ตรงกัน

ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) มีหน้าที่คอยควบคุมเครื่องบันทึกเสียงและเปลี่ยนเทปขณะที่กำลังดำเนินการสนทนา และอำนวยความสะดวกแก่ผู้ดำเนินการสนทนาและผู้จดบันทึก เพื่อให้แต่ละคนทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่

หน้าที่ของผู้ช่วยทั่วไปมีดังนี้

1. คัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา และจัดทำบัตรเชิญส่งให้ผู้ร่วมสนทนา (3-4 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)
 2. โทรศัพท์เพื่อติดตามผลและส่งบัตรเชิญให้ผู้ร่วมงาน (3-4 สัปดาห์ก่อนการสนทนากลุ่ม)
 3. การจัดการเพื่อเตรียมการทำสนทนากลุ่ม เป็นการเตรียมสถานที่ กำหนดวัน เวลา และจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆที่จำเป็น เช่น เครื่องบันทึกเทป ม้วนเทป ถ่าน สมุด ดินสอ เครื่องดื่ม อาหารว่าง เป็นต้น
 4. แจ้งสถานที่ให้ผู้ร่วมงานทราบล่วงหน้า 2 วัน
 5. จัดกลุ่มสนทนา และหลังการสนทนากลุ่มควรส่งจดหมายขอบคุณผู้ร่วมงานด้วย
 6. ประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล
- ถอดเทปออกมาเป็นบทสนทนา ควรถอดเทปออกมาอย่างละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและต้องไม่ใส่ความ กิณของคนที่ถือเป็นข้อสรุปลงไปด้วย
- วิเคราะห์ข้อมูล โดยการตีความหมายในรูปของการวิเคราะห์เนื้อหา ถ้าจะให้ดีควรทำการวิเคราะห์ร่วมกันหลายๆคนเพื่อเป็นการอภิปรายร่วมกัน ถ้ามีความเห็นไม่ตรงกันควรกลับไปฟังรายละเอียดจากเทปใหม่ แล้วกลับมาอภิปรายด้วยกันอีก
- การเขียนรายงานการวิจัยควรเริ่มต้นโดยการเขียนเค้าโครงเรื่องก่อน แล้วเขียนผลการศึกษาแยกตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและหัวข้อของแนวคำถามโดยพรรณนาในเชิงอธิบาย การดำเนินการสนทนากลุ่ม
1. แนะนำตนเองและทีมงาน ประกอบด้วยพิธีกร ผู้จัดบันทึก และผู้บริการทั่วไป โดยปกติไม่ควรให้มีผู้สังเกตการณ์ อาจมีผลต่อการแสดงออก
 2. อธิบายถึงจุดมุ่งหมายในการทำสนทนากลุ่ม วัตถุประสงค์ของการศึกษา
 3. เริ่มเกริ่นด้วยคำถามอุ่นเครื่องสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง
 4. เมื่อเริ่มคุ้นเคย เริ่มคำถามในแนวการสนทนาที่จัดเตรียมไว้ทั้งช่วงให้มีการถกประเด็นและโต้แย้งกันให้พอสมควร
 5. สร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน ควบคุมเกมไม่ให้หยุดนิ่งอย่าซักคนใดคนหนึ่งมากเกินไป คำถามที่ถามไม่ควรถามคนเดียว อย่าซักรายตัว
 6. ในการนั่งสนทนา พยายามอย่าให้เกิดการข่มทางความคิด หรือชักนำผู้อื่นให้เห็นคล้อยตามผู้ที่พูดเก่ง (Dominate) สร้างบรรยากาศให้คนที่ไม่ค่อยพูดแสดงความคิดเห็นออกมาให้ได้

7. พิจารณาว่าเป็นคนพูดเก่งซักเก่ง มีพรสวรรค์ในการพูดคุย จังหวะการถามดี ตามซ้ำๆ ละเอียด ควรมีการพูดแทรกคดอย่างเหมาะสมด้วย และในการสนทนากลุ่มยังมีปัจจัยที่จำเป็น ดังนี้

7.1 ความสะดวกสำหรับฉบับที่กและคินสอ

7.3 ชาร์คหรือกระดานดำ

7.4 บทสคริปการสนทนากลุ่ม

7.4 รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

7.5 ผู้จัดบันทึกการสนทนา

7.6 เครื่องบันทึกเสียง

7.7 ป้ายชื่อ

7.8 การสร้างบรรยากาศให้สดชื่น

7.9 นาฬิกาจับเวลา

ข้อดีของการจัดการสนทนากลุ่ม

1. ผู้เก็บข้อมูล เป็นผู้ได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดี
2. เป็นการเผชิญหน้ากันในลักษณะกลุ่มมากกว่าการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว
3. ให้มีปฏิริยาโต้ตอบกันได้
4. บรรยากาศของการคุยกันเป็นกลุ่มจะช่วยลดความกลัวที่จะแสดงความคิดเห็นส่วนตัว
5. เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่เสียค่าใช้จ่ายน้อย ท่าง่าย ประเด็นปัญหาที่ Controversial (ขัดแย้งกัน) / sensitive (ไวต่อความรู้สึก) สามารถใช้ได้ดี ให้ความยืดหยุ่นในการค้นหาประเด็นหรือสืบค้นลึกในข้อมูลบางอย่าง ข้อมูลมีชีวิตชีวา

ข้อจำกัดในการสนทนากลุ่ม

1. ถ้าในการสนทนากลุ่ม มีผู้ร่วมสนทนาเพียงไม่กี่คนที่แสดงความคิดเห็นอยู่ตลอดเวลา จะทำให้ข้อมูล ที่ได้เป็นเพียงความคิดเห็นของคนส่วนน้อยเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องระวังไม่ให้มีการผูกขาดการสนทนาขึ้น
2. พฤติกรรมบางอย่างซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ยอมรับในชุมชนอาจไม่ได้รับการเปิดเผยในกลุ่มสนทนา ในกรณีนี้ใช้การสัมภาษณ์ตัวต่อตัวจะดีกว่า
3. ถ้าผู้ดำเนินในการสนทนากลุ่มไม่ได้ การสนทนากลุ่มจะไม่ราบรื่น (ค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2559, จาก http://www.priv.nrct.go.th/ewt_dl.php?nid=1182)

จากการศึกษาความหมายและความสำคัญของสถานรับเลี้ยงเด็ก สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในประเด็นปัญหาอย่าง

เฉพาะเจาะจง การสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้สนทนา ผู้จัดบันทึก เป็นต้น ผู้ดำเนินการสนทนาเป็นผู้ชี้ประเด็นแนวทางการสนทนา และกระตุ้นให้ผู้สนทนาเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหาอย่างกว้างขวางและละเอียดลึกซึ้ง โดยกลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนา ถูกเลือกมาจากประชากรเป้าหมายที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ควรจัดผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มระหว่าง 7-12 คน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมยศ น้อยขำ (2547) ศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรครูเพื่อการประกันคุณภาพ โรงเรียนตั้งพิรุฬห์ธรรม งานวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาบุคลากรครูเพื่อการประกันคุณภาพอันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติของครู อันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้นของแต่ละมาตรฐาน ประกอบด้วย การประชุมชี้แจงนโยบาย การนิเทศ การศึกษาเฉพาะกรณี การอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาเอกสาร การมอบหมายงานพิเศษเป็นกลุ่ม การกำหนดระบบพฤติกรรม การสร้างวัฒนธรรมองค์กร การฟังการบรรยาย การมีส่วนร่วมกำหนดแผนงาน การระดมความคิด การฝึกหัดแก้ปัญหา การร่วมกิจกรรมกับชุมชน การใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชน การจัดเวทีเผยแพร่ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม การสนับสนุนการสืบค้นด้วยอินเทอร์เน็ต การประชุมกลุ่มย่อย การประเมินตนเอง การเยี่ยมบ้านนักเรียน การเลื่อนตำแหน่ง การหมุนเวียนตำแหน่ง การสำรวจความสามารถ ประวัติการทำงาน การให้ครูช่วยสอนและการรักษาราชการแทน

ละมุล หมี่อิม (2548) ศึกษายุทธศาสตร์การบริหารการประกันคุณภาพเพื่อรับการประเมินภายนอกของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 งานวิจัยพบว่าการสร้างยุทธศาสตร์การบริหารการประกันคุณภาพ ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การวางแผน ยุทธศาสตร์การปฏิบัติตามแผน ยุทธศาสตร์การตรวจสอบประเมินผล และยุทธศาสตร์การนำผลการประเมินมาปรับปรุง

พรพิมล จันท์ศรี (2549) ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 งานวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาครูตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กจะต้องดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมพัฒนา และใช้กระบวนการบริหารงานแบบเดมมิ่ง (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย (1) การวางแผน ครูศึกษารายละเอียดการปฏิบัติงานมาตรฐานด้านครู นำมากำหนดเป็นแผนการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ของแต่ละมาตรฐาน

โดยสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และภารกิจของสถานศึกษา ซึ่งต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากร (2) การปฏิบัติตามแผน ครูดำเนินการตามแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้ (3) การตรวจสอบและติดตามผลการปฏิบัติงาน ครูดำเนินการตรวจผลการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (4) ประเมินและปรับปรุง ครูนำข้อมูลจากการปฏิบัติงานมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

อรอนงค์ ภูยาธร (2548) ศึกษารูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 - 4 เขตพื้นที่การศึกษาชัชวาทังงานวิจัยพบว่ารูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย (1) การศึกษาและการเตรียมการ สร้างแนวคิดการประกันคุณภาพให้แก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (2) การวางแผนการประกันคุณภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดมาตรฐานคุณภาพและตัวบ่งชี้เพื่อเป็นข้อปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษา (3) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา นำผลการสรุปการปฏิบัติงาน ไปใช้ปรับปรุงและพัฒนา (4) การพัฒนาและปรับปรุง ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินภายใน และ (5) การเตรียมการรองรับการประเมินจากหน่วยงานที่รัฐกำหนด รายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ระบบการบริหารงานวงจรเดมมิ่ง (PDCA)

ภานุกานต์ ช่อผกา (2548) ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่มาตรฐานการประกันคุณภาพด้านผู้บริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัชวาทังงานวิจัยพบว่ารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่มาตรฐานการประกันคุณภาพด้านผู้บริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารจะต้องดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารงาน และควรนำกระบวนการบริหารงานแบบเดมมิ่ง (PDCA) มาประยุกต์ใช้ดำเนินการตามแผน การตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงแก้ไขให้เป็นปัจจุบัน และสอดคล้องกับสภาพของสถานศึกษา

ธัญญรัตน์ วรรณคร (2549) ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาใน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่ง โรงเรียนในฝัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 งานวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาครูตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่ง โรงเรียนในฝัน เพื่อสนับสนุนให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมีคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ ต้องใช้กระบวนการวงจรคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการวางแผน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ

จำลอง บุญหล้า (2550) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนชุมชน โปร่งวังม่วง งานวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน ประกอบด้วย (1) ผู้บริหารควรใช้ภาวะผู้นำจัดการบริหารเชิงกลยุทธ์ ใช้หลักการมีส่วนร่วม มีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (2) จัดระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และนำมา จัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ (3) พัฒนาครูให้มีความรู้เรื่องหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้ เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง ใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย โดย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้เป็นรูปแบบวงจร คุณภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน (4) เร่งสร้างความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วน เสียแต่ละกลุ่มในด้านการจัดการศึกษาคตามแนวปฏิรูปการศึกษา และส่งเสริมร่วมกันดำเนินงาน ระบบวงจรคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

สุเทพ ชิตวงษ์ (2551) ศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรที่กำกับติดตามการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 งานวิจัยพบว่า การสร้างรูปแบบการกำกับติดตามการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานครอบคลุมถึง หลักการที่ประกอบด้วย หลักความเป็นเอกภาพ หลักการกระจายอำนาจ หลักความเสมอภาคและ เป็นธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักการกำกับติดตามแบบ เครื่องข่าย และการนิเทศกำกับติดตาม ซึ่งกระบวนการกำกับติดตาม ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ ในการกำกับติดตาม เครื่องมือ การปฏิบัติการกำกับติดตาม การประเมินภาคสนาม การให้คำแนะนำ แก้ไขการปฏิบัติงาน การพัฒนาปรับปรุงงาน การรายงาน การให้รางวัลและเสริมแรง การพัฒนา แบบเครือข่าย การกระจายอำนาจ หลักการเสริมสร้างพลังอำนาจในการทำงาน หลักความแตกต่าง ระหว่างบุคคล หลักการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การสร้าง ความตระหนัก การประเมินความต้องการจำเป็น การออกแบบ การพัฒนาหรือการนำไปใช้ การ ประเมินผลงาน การตรวจสอบผลงาน การรายงาน

สมรงค์ แก้วสุพรรณ (2552) ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มี ประสิทธิภาพเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา งานวิจัยพบว่ารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้น พื้นฐานที่มีประสิทธิภาพแบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 ฝ่าย คือ การบริหารงานวิชาการ การ บริหารงานบุคลากร การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานบริหารทั่วไป และมีปัจจัยเชิง สาเหตุ 6 ด้าน คือ ด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านนักเรียน ด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านผู้ปกครอง และด้านชุมชน โดยจัดทำในลักษณะ โครงการซึ่งดำเนินการตามระบบวงจรคุณภาพ PDCA

ยอดขวัญ เกษทองมา (2553) ศึกษาการพัฒนาตัวแบบการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก การศึกษามีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาตัวแบบการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก เพื่อเปรียบเทียบตัวแบบที่ได้รับการพัฒนา ระหว่างสถานรับเลี้ยงเด็ก ที่สังกัดเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยพบว่าตัวแบบที่พัฒนามีองค์ประกอบ คือ ครอบครัวเด็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก องค์การ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาสาสมัครพัฒนาสถานรับเลี้ยงเด็ก ทุกองค์ประกอบมีบทบาทหน้าที่และร่วมขับเคลื่อนอย่างเป็นขั้นตอน และมีการกำหนดมาตรการ ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยใช้เทคนิคการบริหารการมีส่วนร่วม สิ่งสำคัญคือการมีส่วนร่วมที่ตี ตีตามให้กำลังใจ สร้างแรงจูงใจ ประสานงาน วางแผนและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน มอบหมายงาน และสร้างเครือข่ายในการทำงาน ผลจากการพัฒนาและใช้ตัวแบบ ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมความเชื่อมั่นของผู้ปกครอง พฤติกรรมสุขภาพของผู้ดูแลเด็กและพัฒนาการเด็กดีขึ้น อย่างไรก็ตามหลังการพัฒนาเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก ทั้งสองแห่งมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ พบว่าพื้นที่สถานรับเลี้ยงเด็กใช้ตัวแบบมีแบบแผนการดำเนินงานคล้ายกับพื้นที่ที่ไม่ใช้ตัวแบบ แต่มีรายละเอียดในการดำเนินงานมากกว่า จึงมีกิจกรรมการบริหารเด็กทุกด้านที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเชิงประจักษ์มากกว่า ดังนั้นการกำหนดนโยบายสู่การปฏิบัติที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากศักยภาพของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน นับว่าเป็นกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่จะส่งผลต่อคุณภาพของเด็กต่อไป

บั๊ก (2000) ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาและการวางแผนพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในรัฐอิลลินอยซ์ โดยมีวัตถุประสงค์ตรวจสอบประสิทธิผลของคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาและพัฒนาแผนการศึกษา ซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาระบบการเปลี่ยนแปลงระบบในโรงเรียนมัธยมของรัฐ ใน 2 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า (1) ก่อนนำกระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนามาใช้ โรงเรียนทั้งสองแห่งไม่มีระเบียบโครงสร้างการปรับปรุงโรงเรียนอย่างเป็นทางการ (2) โรงเรียนในชนบทสามารถนำกระบวนการประกันคุณภาพมาใช้อย่างเกิดประสิทธิผล และเป็นการกระตุ้นการพัฒนาโครงสร้างการจกระเบียบของโรงเรียน แต่โรงเรียนในเมืองไม่สามารถทำตามกระบวนการไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งสาเหตุอาจเกิดจากสิ่งแวดล้อมบางประการ (3) โรงเรียนทั้งสองแห่งได้รับประโยชน์จากเทคนิคการสอน (4) โครงสร้างของการประกันคุณภาพช่วยพัฒนาและปรับปรุงโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

(แชนแนล และคณะ, อ้างถึงในอรอนงค์ ภูยาธร 2548 : 61) ศึกษารูปแบบใหม่ในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยใช้การรวมพลัง (Collaboration) ทำให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาโรงเรียน Brandonburg high school โดย

ศึกษากระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาสถานศึกษาสัปดาห์ละ 1 – 2 วัน ในทุกๆ สัปดาห์ เป็นระยะเวลา 1 ปี ผลการวิจัยพบว่าคณะครูและผู้บริหารได้ปฏิบัติงานในหน้าที่โดยใช้การรวมพลังกันขึ้นตอน เริ่มตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาในการดำเนินงาน และการปรับปรุงการดำเนินงาน ผลจากการดำเนินงานแบบรวมพลังทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สถานศึกษาพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยสมบูรณ์

(เอเทรีย, อ้างถึงในสุเทพ ชิตยวงษ์ 2551 : 140) ศึกษาผลกระทบของกระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาของรัฐอิลลินอยซ์ ต่อทัศนคติของครูใน โรงเรียนรัฐบาลต่อการทำแผนพัฒนาโรงเรียนเมืองชิคาโก เกี่ยวกับแผนพัฒนาโรงเรียน กระบวนการประกันคุณภาพ และแผนพัฒนาของรัฐอิลลินอยซ์อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงองค์กรและทฤษฎีแรงจูงใจ เนื่องจากทัศนคติเป็นองค์ประกอบหลักในสองทฤษฎีนี้ ทัศนคติของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการวางแผนเพื่อปรับปรุงและประกันคุณภาพของรัฐอิลลินอยซ์ส่งผลบวกต่อทัศนคติของครูต่อการพัฒนาปรับปรุงโรงเรียน

(ฮาเปอร์, อ้างถึงในอรุวรรณ เค้าเหลือง 2552 : 43) ศึกษาบทบาทของทีมงานในการประกันคุณภาพและการวางแผนพัฒนาโรงเรียนระดับกลาง ผลการวิจัยพบว่า (1) การวางแผนเป็นทีมทำให้ครูได้พัฒนาตนเองในทางที่ดีขึ้น และทีมงานมีส่วนช่วยในการพัฒนาโรงเรียนแนวใหม่ (2) การทำงานเป็นทีมสร้างความตระหนักให้แก่ครูใหญ่ของแต่ละสถานศึกษาในการเป็นผู้นำกระบวนการเปลี่ยนแปลง (3) การวางแผนพัฒนาการประกันคุณภาพแนวใหม่ของโรงเรียนต่างๆ ในการพัฒนาหลักสูตรไม่ส่งผลกระทบต่อเทคนิควิธีสอน

(สโตน, อ้างถึงในสมยศ แก้วสุวรรณ 2552 : 135 – 136) ศึกษารูปแบบสำหรับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลในวิทยาลัยชุมชนที่ยอมรับไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะกล่าวถึงความซับซ้อนของภาวะผู้นำและสถานการณ์ของภาวะผู้นำในวิทยาลัย การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาโครงสร้างทางทฤษฎีของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล พิจารณาเกณฑ์ต่างๆ ได้แก่ สถานการณ์ของภาวะผู้นำและตัวแปรแทรกแซงที่ส่งผลต่อสถานการณ์ของภาวะผู้นำ รวมทั้งลักษณะของบุคลิกภาพรูปแบบภาวะผู้นำ และรูปแบบของทีมงานและผู้นำอาวุโสอื่นๆ ผลการวิจัยพบว่าลักษณะภาวะผู้นำและพฤติกรรมจำนวนมากที่มีความสำคัญต่อการนำไปปรับปรุงคุณภาพการศึกษาต่อเนื่องแล้วประสบความสำเร็จในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย แต่การนำไปใช้จำเป็นต้องมีข้อผูกพันในระยะยาวมากถึง 10 -15 ปี ประชานควรมอบอำนาจให้ผู้อื่นและควรรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำและผู้ตาม ใช้อิทธิพลทีมต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน มีหน้าที่ร่วมกัน และโครงสร้างงานตามแนวนอน ควรได้รับการพัฒนา

สภาพแวดล้อมของการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ (Relations-orientated leadership)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จำนวน ประชากร	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1. ผู้บริหาร	31	2
2. ครูวุฒิอนุบาล/ปฐมวัย	47	2
3. ครูวุฒิอื่นๆ	49	1
4. พี่เลี้ยงเด็ก	109	1
รวม	236	6

ตารางที่ 3.2 สถานรับเลี้ยงเด็กในอำเภอเมืองเชียงใหม่

ที่	ชื่อสถานรับเลี้ยงเด็ก	ตำบล	อายุเด็กที่รับ เลี้ยง (ขวบ)	จำนวนเด็ก ที่ได้รับ อนุญาต	จำนวนผู้ดูแลเด็ก
1	รักนิรันดร์เนอสเซอรี่	ช้างเผือก	2-4	60	4
2	บ้านเด็ก	ช้างเผือก	1-6	80	10
3	คริสเตียน เอทริช เคย์แคร์ เซ็นเตอร์	ช้างเผือก	3-6	50	5
4	แอนเนิร์สเซอร์รี่	ช้างเผือก	0-4	14	2
5	วีร่าแอนค็อคเตอร์	ช้างคลาน	1-6	30	3
6	ซิลเดรนการ์เด้นเนิร์ส	ช้างคลาน	1-2	20	2
7	จีเนียร์เนอสเซอรี่	ฟ้าฮ่าม	0-4	50	4
8	ซูเปอร์คิดส์ บิงกัลด์ เนอร์สเซอร์รี่	ฟ้าฮ่าม	1-4	80	7
9	พิมานเด็ก	ป่าแดด	1-3	80	6
10	ใจแก้ว	ป่าแดด	1-5	30	3
11	โกสัสมอนเนิร์สเซอร์รี่	ป่าแดด	0-3	20	4
12	บ้าน ก. ไก่	ป่าแดด	0-4	40	3
13	พิทักษ์ครุฑ	ป่าตัน	2-6	60	6
14	พรประกาศิต	ป่าตัน	1-4	45	3
15	ลานนาบับบี้โฮม	ป่าตัน	0-4	30	4